

„A Krisna-hívők kapcsolata más vallású istenhívőkkel” című dokumentumot az ISKCON Vallásközi Bizottsága dolgozta ki, és az ISKCON vezető testülete (Government Body Commission) hagyta jóvá.

A tanulmány kidolgozása során széleskörű egyeztetésre került sor számos köztisztelőnek örvendő vaisnavával, kiváló tudósokkal és más vallások képviselőivel.

A folyamatot Saunaka Rishi Dasa, az ISKCON Vallásközi Bizottságának vezetője irányította. Az előkészítésben többek között részt vettek: Prof. Frank Clooney, Prof. Kenneth Cracknell, Hridayananda Dasa Goswami, Mukunda Goswami, Tamala Krishna Goswami, Prof. Klaus Klostermaier, Dr. Julius Lipner, Prof. John Saliba, Prof. Larry Shinn és Ravindra Svarupa Dasa.

Kérjük, a témával kapcsolatos leveleiket az alábbi címre küldjék:

Magyarországi Krisna-tudatú Hívők Közössége
Társadalmi Kapcsolatok és Sajtóiroda
1286 Budapest, Pf. 18.
e-mail: info@krisna.hu

A vallásközi dialógus honlapja:
www.krisna.hu/parbeszed

© ISKCON Communications, 2004.

Az ISKCON a *gaudija-vaisnava sampradájához* (felekezethez, illetve tradícióhoz) tartozik, amely a védikus vagy hindu kultúra monoteista irányzata. A hinduizmus számos filozófiát, hittudományi nézetet, szellemi kultúrát és vallási hagyományt ölel fel, ezért a párbeszéd megteremtése még magán a hinduizmuson belül sem könnyű feladat. A hinduizmusnak nincsenek hivatalos képviselői, mivel a hinduizmus maga sem egységes szellemi hagyomány. Ennek tükrében az alábbi nyilatkozat a hindu kultúrán és valláson belül az ISKCON állásfoglalását tükrözi, a védántista, monoteista, vaisnava tradíció képviseletében.

Első rész

Az ISKCON nyilatkozata a más vallásúakhoz való viszonyáról

A Krisna-tudat Nemzetközi Szervezetének tagjai a legfelsőbb, személyes Isten iránti szeretetet tekintik a vallásgyakorlat legmagasabb rendű formájának. Elismerjük és tiszteletben tartjuk a vallásgyakorlatot más teista hagyományokban. Elismerjük a hiteles önmegvalósítás és az abszolút igazság keresése mindazon útjainak lelki értékeit is, amelyekben a személyes istenség fogalma nem nyilvánvaló. A társadalomra nézve hasznosnak tartjuk továbbá a humanitárius és erkölcsi-etikai normákat támogató közösségeket és szervezeteket.

Az ISKCON a saját hívei és a más vallású emberek közötti párbeszédet lehetőségnek tekinti arra, hogy meghallgassunk másokat, és megértsük, miben hisznek ők, mit tartanak fontosnak, valamint,

hogy kölcsönös megértést és bizalmat fejlesszünk ki egymás iránt. A párbeszéd lehetőség arra, hogy megismertessük egymással hitünket, mindvégig tiszteletben tartva egymás elkötelezettségét.

Az ISKCON tisztában van azzal, hogy egyetlen vallás sem sajátíthatja ki az igazságot, az Istennel való kapcsolatot vagy az isteni kinyilatkoztatást.

Az ISKCON arra buzdítja híveit, hogy tiszteljék és támogassák más hagyományok és más vallások híveit, és hogy ismerjék fel a vallásközi együttműködés szükségességét a társadalom egészére nézve, Isten dicsőségére.

Az ISKCON hangsúlyozza minden egyes ember felelősségét a Legfelsőbb Személlyel való kapcsolata fejlesztésében.

Második rész

Az ISKCON küldetése

Amikor A. C. Bhaktivedanta Swami Prabhupáda (1896–1977), a Krisna-tudat Nemzetközi Szervezetének alapítója és lelki tanítómestere 1966-ban New York-ban bejegyeztette az ISKCON-t mint jogi szervezetet, a következőképpen fogalmazta meg a mozgalom elsődleges célját: „Hogy módszeresen terjessze a lelki tudást a társadalomban, s az embereket a lelki életre nevelje azzal a szándékkal, hogy az élet értékeinek egyensúlyát visszaállítsák, s így a világra igazi egység és béke köszöntsen.”¹ E célok követése közben a „Haré Krisna” mozgalom tagjai fontosnak tartják a jótékonyt, az erőszakmentességet, a lelki oktatást, az erkölcsös gondolkodásmódot és viselkedést, valamint az odaadást, Istennek végzett szolgálatot. Fontosnak tartjuk továbbá az olyan tulajdonságokat, mint az alázat, a tolerancia, az együttérzés, a tisztaság, az önuralom, az egyszerűség, az állhatatosság, a tudás, az őszinteség és a személyes tisztesség.

Értékként kezeljük és tiszteletben tartjuk más élőlények élethez való jogát, akár emberekről, akár állatokról, akár vízi vagy növényi életformákról legyen szó. Értéknek tekintjük környezetünket és természetes erőforrásainkat mint Isten tulajdonát, melyekkel szemben felelősségünk, hogy tiszteljük és védjük őket.

A társadalmi stabilitás fenntartásában alapvető szerepet tulajdonítunk a család intézményének, valamint a szülőkkel, tanárokkal, kormányképviselőkkel szemben tanúsított tiszteletnek.

Az egészséges és biztonságos társadalom érdekében úgyszintén fontosnak tartjuk az idősek, a nők, a gyerekek, a gyenge és kiszolgáltatott helyzetben lévő élőlények védelmét és tiszteletét, valamint azokat, akik életüket mások megsegítésének vagy Isten szolgálatának szentelik.

Tisztában vagyunk vele, hogy sok emberséges, önfeláldozó, spirituális ember osztja ezeket az értékeket és alapelveket. Tisztelünk és értékhozónak tartunk minden hagyományt és kultúrát, amely ezen értékek gyakorlására, fenntartására és az ehhez hasonló tulajdonságok és viselkedésminták kifejlesztésére törekszik.

Srila Prabhupáda küldetéséről a *pranáma mantrában*² olvashatunk. Azt írja ezen a helyen, hogy azért jött, hogy megszabadítsa a nyugati világot az istentelen-

ségtől. Ahogy Bhaktivinóda Thákura (1836–1914), egy tiszteletreméltó vaisnava lelki tanítómester elmagyarázta: az ellenség nem a többi vallás, hanem az istentelenség (*Srí Csaitanja-siksámritam*, p. 9). Sríla Prabhupáda missziója illetve *szampradájája* (vallási hagyománya) azt az erkölcsiséget és gyakorlatot hirdeti, amely segíti az egyéneket és a társadalom lelkiségét, ugyanakkor kétségbe vonja az ateista-materialista alapelveket és értékeket.

ISKCON: Küldetés és párbeszéd

Ellentmondásnak tűnhet, hogy egy missziós mozgalom párbeszéd kialakítását szorgalmazza eltérő spirituális vagy vallási nézeteket valló csoportokkal. A gaudíja-vaisnava tanítások támogatják a más vallási hagyományokkal való együttműködést és párbeszédet mint a kölcsönös gazdagodás lehetőségét, azáltal, hogy felfedezzük az egyedi és az egyetemes értékeket a változatos teista és etikai tradíciókban.

Tradícióink hívei már Csaitanja Maháprabhu (1486–1534) óta kapcsolatban álltak más hívó közösségekkel, jóllehet, rendszeres kapcsolatépítési kezdeményezések csak Bhaktivinóda Thákura (1838–1914) idején indultak meg.

Bizalomra épülő kapcsolat csakis a hívők közötti őszinte párbeszédéből születhet. Az ilyen kapcsolatok képesek a világ különböző hagyományainak elkötelezett híveit arra sarkallni, hogy közösen végzett munkájuk során olyan teista alapú következtetésekre jussanak, amelyek modern társadalmunkban az Isten-tudatos szellemiséget erősítik. A párbeszéd, valamint a tiszteleten alapuló együttműködési kapcsolatok más hívők közösségeivel tehát egybehangzóak az ISKCON küldetésével, és a társadalmi összhang megteremtését szolgálják.

Az 1950-es években a világvallások vezetőinek címzett felhívásában Sríla Prabhupáda is ezt az álláspontot erősítette meg: „Hinduk, muzulmánok, keresztények, vagy az isteni irányításba vetett hit más hiteles képviselői nem nézhetik kar-

Folytathat-e
párbeszédet
egy missziós szervezet
más vallásokkal?

ba tett kézzel az istentelen civilizáció térhódítását. Egyetlen ország, egyetlen társadalom sem élhet békében és bőségben, ha nem fogadja el alapvető igazságként Isten legfelsőbb akaratát” (*Light of the Bhagavatam*, p. 20).

Saját szellemi kultúránk ápolása és a vrindávani Krisnába vetett hitünk megvallása közben is szem előtt tartjuk, mennyire helytelen és vainsnavához méltatlan lenne más hívő közösségek befekettítése, tanításainak téves bemutatása, vagy megalmazása révén csalogatni más embereket a Legfelsőbb Lény szolgálatára. Bhaktivinóda Thákura így ír ezzel kapcsolatban: „Helytelen viselkedés állandóan saját országunk tanítóinak kétes felsőbbrendűségét hangoztatni más országok tanítóiéval szemben, jóllehet az ember saját hite megszilárdítása érdekében magában ápolhatja ezt a meggyőződést. A vitából azonban semmi jó nem származik a világra nézve.” (*Sri Caitanya-siksamritam*, p. 7) Sríla Prabhupáda hasonlóképpen nyilatkozik a Srímad-Bhágavatamban: „...nem szabad bírálnunk mások vallási gyakorlatát (*anindajá*). Egy *bhakta* ahelyett, hogy bírálná az ilyen rendszereket, bátorítja azok követőit, hogy ragaszkodjanak az elveikhez...” (*Srímad-Bhágavatam* 4.22.24, magyarázat).

A vainsnavák az Úr és odaadó hívei közötti kapcsolat ösztönzésére és fejlesztésére törekszenek. Próbálkozásaik során kapcsolatba kerülnek másokkal, akik istentiszteletük módját, vallásgyakorlatuk változatosságát, istenszeretetük kifejezési formáját tekintve másképp közelítik meg a Legfelsőbbet. 1969-es nyilvános előadásában Prabhupáda így beszélt ezzel kapcsolatban: „Mindenki kövesse saját vallásának, *szampradájának* szabályozó elveit és hagyományait. Erre legalább olyan szükség van, mint a különböző politikai pártokra. Több párt van, mégis mindegyik ugyanannak az országnak a javát akarja.” A változatosságot elfogadhatjuk, ha az nem megy saját egységünk rovására. Nincs szükség arra, hogy a vallások egyesüljenek vagy egymásba olvadjanak, tiszteletteljes, gyakorlati kapcsolatot azonban kifejleszhetnek egymással. E meggyőződése fényében az ISKCON-nak nem küldetése a más vallásúak megtérítése.

Az ISKCON azt tartja feladatának, hogy tárt karokkal fogadjon minden őszinte lelket, aki lelki menedéket és útmutatást szeretne kapni. A vainsnavizmus és a hinduizmus határozott küldetéstudattal rendelkezik, de gyakorlatában nem követ semmiféle kirekesztő térítési modellt. Gaudíja-vainsava szemszögből nézve nem a 'térítésen', hanem a lelki fejlődésen munkálkodunk. A megtérés személyes élmény, egyéni spirituális utazás, amely a vallási intézmények és a felekezeti hovatartozás

felett áll. Azok a térítési modellek, amelyek kizárólagos elköteleződést várnak el a híveiktől, gyakran figyelmen kívül hagyják az Úr feljebbvalóságát, független igazságát.

A párbeszédem keresztül különböző hittel és hagyományokkal rendelkező emberek együttműködhetnek, hogy megosszák egymással alapelveiket és megbeszélhessék, ami leginkább foglalkoztatja őket. Egyesíthetik egyéni szellemi erőfeszítéseiket a háború, az erőszak, az erkölcsi züllés, a bűnözés, a kábítószeres, a szegénység és éhezés, a társadalmi bizonytalanság, a környezet romlása és más hasonló problémák kezelése érdekében.

A párbeszédem keresztül az istenhívő illetve az Abszolút Igazságot kereső emberek támogathatják egymást abban, hogy mindannyian hívebbek legyenek saját vallásgyakorlatukhoz. Sok hagyomány beszél az önmérsékletéről, az áldozatkészségről, a lemondásról és a jótékonyaságról mint a lelki fejlődéshez szükséges alapelvekről, ám erőfeszítésünkhöz mindannyiunknak bátorításra és lelkesítésre is szükségünk van. Ahhoz, hogy lelki tanítóink utasításait teljesíthessük és példát mutathassunk a társadalomnak, bátorítanunk kell egymást, hogy ki-ki maradjon hű saját hagyománya alapelveihez.³

A párbeszéd egyben hitbeli megmérettetés is minden hagyomány követői számára. Ez a kihívás szellemi életünk szükséges és üdvös része vallásilag is sokarcú világunkban. Segítheti az egyént hite és jelleme megerősítésében, az intézményeket egységük és célkitűzéseik megőrzésében, és segítheti a felvilágosult szellemi vezetést keresők támogatását és megbecsülését. Ily módon a párbeszéd a küldetés – a szó legszélesebb értelmében vett – alapos megértéséhez vezethet.

Az istenhívő emberek
támogathatják egymást
abban, hogy mindannyian
hívebbek legyenek
saját vallásgyakorlatukhoz.

Harmadik rész

ISKCON: A párbeszéd teológiai alapjai

A vaisnava teológia és a vallás fogalma

A védánta hagyomány számos követőjéhez hasonlóan Krisna hívei is különbséget tesznek a Krisna-tudat, azaz a tiszta istenszeretet⁴ (*szanátana-dharma*), és aközött, amit az emberek általában vallásnak (*dharma*) neveznek. A *Bhagavad-gítához* írt bevezetőjében így ír erről Sríla Prabhupáda:

„A szanátana-dharma tehát nem valamiféle csoport vallási folyamatát jelenti, hanem az örök élőlény örök feladatára utal az örök Legfelsőbb Úrral szemben... A magyar vallás szó jelentése kicsit eltér attól, amit a szanátana-dharma kifejez. A vallás szón általában hitet értünk, a hit azonban megváltozhat. Az ember hisz egy bizonyos útban, ám hitét megváltoztathatja, s egy másik folyamathoz fordulhat. A szanátana-dharma azonban arra a tevékenységre vonatkozik, amit nem lehet megváltoztatni.” (A *Bhagavad-gítá* úgy, ahogy van, p. 15.)

A vaisnavák a Krisna-tudatot illetve *szanátana-dharmát* nem tekintik felekezeti jellegűnek, bár a *szanátana-dharma* gyakorlói mint egyének elkötelezhetik magukat bizonyos vallási hagyományok mellett. Sríla Prabhupáda ezt is írja: „Nem vagyunk a szószólói semmiféle vallásnak. Számunkra az a fontos, hogy felébresszük szunnyadó istenszeretetünket. Minden módszert elfogadunk, amely ennek elérésében segít.”⁵ Rúpa Gószvámí *Upadésámrita* című művéhez írt kommentárjában pedig kifejti: „A világ minden részén, legyen az bármennyire is elmaradott emberi társadalom, létezik valamilyen vallási rendszer... Amikor a vallási rendszer kibontakozik és istenszeretetté alakul, akkor válik sikeressé” (A *tanítások nektárja*, p. 45).⁶

A vaisnavizmus ezért elismeri minden élőlény elidegeníthetetlen lelkiségét, és a sokféle néven ismert Legfelsőbb Úrral való személyes kapcsolatát. A vaisnavizmus

kijelenti, hogy minden egyén a Legfelsőbb Úrnak végzett szolgálatban találja meg elégedettségét, „amelynek töretlennek kell lennie, valamint mentesnek minden indítéktól, hogy teljes elégedettséget nyújtson az önvalónak” (*Srímád-Bhágavatam* 1.2.6). Enélkül a szolgálat nélkül máshol keressük az élvezetet, és izlésünktől illetve a körülményektől függően félisteneket, nagy embereket, természeti jelenségeket vagy bálványokat imádunk.

Az Úr következetesen elismeri és fenntartja kapcsolatát az egyéni lelkekkel, és figyelembe veszi, hogy ha mégoly hiányosan vagy tökéletlenül is, de a megismerésére és megértésére törekszik. Krisna arra kéri az egyéni lelket: „Hagyj fel a vallás minden változatával, s hódolj meg egyedül Énelőttem! Én megszabadítalak minden bűnös visszahatástól, ne félj!” (*Bhagavad-gítá* 18.66). Azt hangsúlyozza tehát, hogy a Közötte és az egyéni lélek közötti kölcsönös kapcsolat magasabb rendű, mint a kegyének kisajátítását célzó intézményes vallási törekvések.

A vaisnava teológia és a párbeszéd alapja

Csaitanja Maháprabhutól csupán nyolc vers maradt fenn írásban, melyeket Srí Srí Siksástaka néven ismerünk. A harmadik vers így szól: „Aki csekélyebbnek tartja magát a fűszálnál, aki béketűrőbb, mint egy fa, és aki nem vár el személyes megbecsülést, ám mindig kész arra, hogy minden tiszteletet megadjon másoknak, annak nagyon könnyű szünet nélkül az Úr szent nevét énekelnie.” (*Vaisnava énekeskönyv*, p. 36)

Csaitanja Maháprabhu sorai semmi kétséget nem hagynak afelől, hogy milyen mértékű alázat, tisztelet és odaadás várható

el egy olyan vaisnavától, aki tiszta szívvel meghódol az Úr Krisna előtt. Természetesen az, hogy „minden tiszteletet megad másoknak”, a más vallású emberekre is vonatkozik. Az Úr híveinek kötelességük, hogy különösen azoknak az embereknek adjanak meg minden tiszteletet, akik őszintén próbálják szeretni és szolgálni Istent. Ez a fajta tisztelet, tolerancia és alázat képezi a vaisnava kapcsolatok alapját.

Az Úr híveinek
kötelességük, hogy
tiszteljék azokat,
akik őszintén próbálják
szeretni és szolgálni Istent.

A *Srímád-Bhágavatam* tizenegyedik éneke a lelki fejlődés három egymást követő állomását nevezi meg: a neofita (*kanistha*), az érett (*madhjama*) és az előrehaladott (*uttama*) állapotokat. A *Bhágavatam* ezeket a fejlődési szinteket egyetemes jelenségeknek tartja, amelyek képviselői minden vallási hagyomány hívei között megtalálhatók. Az újdonsült hívőre általában a vakhit és a kirekesztés megnyilvánulásai jellemzők. Nem tudja, hogyan viselkedjen a hívők társaságában. Nem képes megfelelően különbséget tenni egy hívő és egy nem-hívő között (*Srímád-Bhágavatam* 11.2.47, magyarázat), és függetlenül attól, hogy milyen hagyomány követője, képtelen arra, hogy hatásos párbeszédet folytasson másokkal. Sríla Prabhupáda óva int attól, hogy a „dogmatikus és vakhitű követőkkel vitába szálljunk.”⁷

Az érett hívő fontosnak tartja a megfelelő kapcsolatokat (*Srímád-Bhágavatam* 11.2.46, magyarázat), tulajdonságaik és érzelmeik alapján felismeri Isten híveit, és nem ítélkezik felettük pusztán vallási hovatartozásuk alapján.⁸ Ha odaadást lát, felismeri az odaadó hívőt. Egy érett hívő az odaadás kilenc folyamata bármelyikének jelenlétében felismeri az odaadást. Ezt a kilenc folyamatot a vaisnava tekintély, Prahláda Mahárája ismertette.⁹ Bár Sríla Prabhupáda szerint a kilenc gyakorlat közül főleg kettő ajánlott különösen jelen korunkban – a lelki hang hallgatása (*sravanam*) és Isten nevének éneklése (*kírtanam*) –, végső soron a kilenc szolgálattípus mindegyike bármely korszakban hatásosan alkalmazható. Mikor tehát a hívő vallásgyakorlata érett szakaszába jut, kifejlődik benne az a látásmód, ami a más vallású közösségekkel folytatandó őszinte és közvetlen kapcsolatokhoz szükséges.

A hit előrehaladott fázisa, az *uttama* szakasz transzcendentális, megélt hitet eredményez. A fejlett hívő minden élőlényben Krisna örök szolgáját látja, és így is viszonyul hozzájuk. Nem érdeklik többé a fajra, kasztra, nemre, vallásra vonatkozó megkülönböztetések, és lemond minden világi és anyagi kötődésről, hogy helyettük azok társaságát keresse, akik az Istenség Legfelsőbb Személyisége tiszta odaadó szolgálatának szentelik életüket.

A vaisnavizmus rámutat, hogy a lelki vagy vallási élet alapvetően az örökkévaló egyéni lélek és az örökkévaló Legfelsőbb lélek személyes és egyedi kapcsolatáról szól. Jóllehet a hívő változatos szolgálatokat végez, amelyek feltehetően elégedetté teszik az Urat, a Legfelsőbb Úr saját, édes akarata szerint osztja a lelki beteljesülést és a tiszta odaadó szeretetet. Így a vaisnavizmus követői elvetik azt az elképzelést,

hogy bármely vallás vagy szervezet kisajátítsa az igazságot, vagy egy olyan kapcsolatot, melyet kizárólag az Úr irányít. A vaisnavák elfogadják, hogy Krisna, vagyis Isten szabadon kerülhet szeretetteljes kapcsolatba bárkivel, akivel csak akar – fajra, társadalmi helyzetre vagy hitvallásra való tekintet nélkül.

Negyedik rész

Alapelvek és útmutató

az istenhívő emberekkel való kapcsolattartáshoz

Alapelvek

Az alábbi alapelvek arra szolgálnak, hogy segítsék az ISKCON-tagokat a más vallásúakhoz fűződő kapcsolataikban. Az alapelveket sűrített formában közöljük, és javasoljuk alapos végiggondolásukat.

1. Alázat. Hagyományunk szerint az alázat a kulcsa a lelki kapcsolatok építésének. Ugyanakkor az alázat egy vaisnava alapvető erénye.
2. Krisna határtalan természete. Az Abszolút Igazság egyetemes. Sem egy ember, sem egy szervezet nem sajátíthatja ki az Urat. Ott, akkor, úgy és annak fedí fel magát, ahol, amikor, ahogy és akinek Ő szeretné.
3. Őszinteség. Légy mindig őszinte és becsületes. A sikeres kapcsolatokban ez a bizalom alapja.
4. Tisztelet. Maradj mindig tiszteletteljes, még akkor is, ha ezt nem viszonozzák hasonló tisztelettel. Az Úr Csaitanja azt mondta: „*amániná mánadena*”: „Késznek kell lennünk minden tiszteletet megadni másoknak, anélkül, hogy tiszteletet várnánk el saját magunk iránt.”
5. Tolerancia. Amikor olyan emberekkel kerülsz kapcsolatba, akik tiszteletlenek és érzéketlenek hagyományunk és kultúránk iránt, talán azért, mert megal-

**Az Abszolút Igazság
egyetemes.
Sem egy ember, sem egy
szervezet nem
sajátíthatja ki az Urat.**

- poztalan feltevéseik vannak rólunk, légy türelmes hozzájuk, fejtse ki udvariasan a véleményedet, és bocsásd meg a félreértéseiket.
6. Az idő, a hely és a környezet figyelembevétel. Használd a józan eszedet és diszkréciódat a kapcsolatépítésben. Légy figyelmes a beszélgetőpartnerreddel vagy a hallgatósággal.
  7. Kölcsönös megértés. Állj készen arra, hogy meghallgass másokat, megértsd a nyelvüket, feltételezéseiket, kultúrájukat és értékeiket. Sohase ítéld el a mi eszményeink alapján mások vallásgyakorlatát.
  8. Személyesen megélt tapasztalatok. Ahhoz, hogy eredményesen képviseljünk a *szankirtana* mozgalmat, őszintén törekednünk kell saját lelki fejlődésünkre a Krisna-tudatban.¹⁰ Próbáld meg a saját élményeid és megértésed alapján beszélni. Sokkal hatásosabb lesz a tapasztalat- és élménycsere, ha személyes tapasztalatokon alapszik.
  9. Személyes kapcsolatok. A vaisnava hagyomány az őszinte személyes kapcsolatokon alapszik. Meg tudunk élni a filozófia és a szertartások nélkül, de nem élhetünk a Krisna és hívei iránti szerető és szolgálatkész hozzáállás nélkül.
  10. Illendő viselkedés. Ahogy Sríla Prabhupáda írja: „Egy hívő viselkedése megalapozza a vallásos elvek valódi célját.” (*Srī Csaitanja-csaritámrita, Madhja-lílá* 17. 185.)

Útmutató

- A fő cél az, hogy barátságos kapcsolatokat építsünk ki, melyek elősegítik a köztünk és más vallások tagjai közötti megértést.
- Tisztelettel hallgasd és értékeld a más vallásúak bemutatkozását.
- Biztosíts rá lehetőséget, hogy szabadon kifejtthessék hitüket és őszinte meggyőződésüket.
- Hagyd, hogy a saját nyelvükön és kultúrkörükön belül határozzák meg magukat. Ne erőltess rájuk meghatározásokat, és kerüld az összehasonlítást a saját eszményeinkkel.
- Tiszteld mások étkezési, öltözködési, szertartásbeli és viselkedési szokásait.
- Ismerd fel, hogy mindannyian elmaradunk saját hagyományunk eszményeitől.

- Ne tüntesd fel rossz színben és ne becsméreld mások hitét vagy vallási szokásait. Ha meg akarod érteni nézeteiket, kérdezősködj udvariasan és szerényen.
- Tiszteld azt, hogy mások ugyanúgy elkötelezték magukat a vallásuk iránt, mint mi a sajátunk iránt.
- Szándékaidat illetően légy őszinte és egyenes. Ezt mások is értékelni fogják.
- Légy udvarias és érzékeny mindenkivel szemben, akivel találkozol, még akkor is, ha nem sikerül igazán mélyen elbeszélgetnetek.
- Tiszteld mások jogát a véleménykülönbségre, és tartsd tiszteletben, ha egyedül akarnak maradni.
- Ne felejtse el, hogy nem létezik olyan helyzet, ami miatt a filozófiád és az értékrended terén meg kellene alkudnod.
- Amikor más vallású emberekkel beszélsz, soha ne érezd szükségét, hogy megtérítsd őket.
- Biztosan találkozol majd fundamentalista hívőkkel és istentagadó tudósokkal is. Add meg nekik a kellő tiszteletet, aztán lépj tovább. Valószínűleg velük nem lehet lelki témákról őszinte beszélgetést folytatni.
- Ne félj beismerni, ha valamire nem tudod a választ. Jobb az őszinteség, mint a köntörfalazás.

Hagyd, hogy más vallások tagjai a saját nyelvükön és kultúrkörükön belül határozzák meg magukat.

Ötödik rész

Fogadtatás

Az ISKCON más vallásokra vonatkozó állásfoglalása egy folyamatos párbeszéd egyetlen mondata csupán, s mint ilyen, válaszadásra késztet. Ahogyan **Michael Ipgrave**, az Anglikán Egyház Püspöki Tanácsának vallásközi kapcsolatokért felelős tanácsadója megfogalmazta: az állásfoglalás „alkalmas arra, hogy élő szövegként működjön.” Bár a nyilatkozat jobbra pozitív visszhangra lelt, a párbeszéd természetes vejejárójaként néhányan hiányosságaira is felhívták a figyelmet.

Ez a füzet csak szemezgetni tud a válaszokból kirajzolódó fontosabb témák közül. A teljes angol nyelvű anyag a www.iskcon.com/icj/responses.htm címen olvasható.

Amikor valaki egy ilyen eleven témával látja viaskodni egy másik vallás képviselőjét, természetes, hogy először a saját háza táján néz körül. Így tett **Monsignor Machado**, a Vallásközi Párbeszéd Pápai Tanácsának altitkára is, aki az ISKCON-t is magába foglaló *bhakti* hagyományok szakértője. Monsignor Machado a mérföldkőnek számító Nostra Aetate-t tartalmazó vatikáni dokumentumokra gyakran hivatkozva alaposan, pontról pontra áttekintette a nyilatkozatot, és körvonalazta a Katolikus Egyház vallásközi párbeszéddel kapcsolatos álláspontját. Ennek ismertetésekor különösen kihangsúlyozta, hogy „a párbeszéd csak akkor csírázik ki, növekszik természetesen és terem gyümölcsöt a nehézségek dacára is, ha a felek kölcsönös bizalmának erős talaján ereszt gyökeret.”

A vallásközi párbeszéd személyes vonatkozásai az eredeti nyilatkozatnak is jelentős részét tették ki, a válasz-nyilatkozatoknak nemkülönben. **Brian Pearce**, az Egyesült Királyság Vallásközi Hálózatának igazgatója arra hívja fel figyelmünket, hogy „a párbeszéd során emberekkel találkozunk – az emberek pedig saját tradíciójuk bizonyos részét képviselik, és saját élményeikre támaszkodva beszélnek arról. Nem fogalmi kategóriákkal vagy fogalmakkal állunk párbeszédben.” Vagy ahogy ugyanezt **John Borelli**, a Katolikus Püspökök Amerikai Nemzeti Konferenciájának képviselője fejezte ki: „Nem vallások, hanem emberek folytatnak párbeszédet.”

Az ISKCON vallásközi nyilatkozatában különös hangsúlyt kap a tisztelet. Ezzel kapcsolatban érdekes ellentmondást fedezett fel **Gavin D’Costa**, az Egyesült Királyság képviselője. D’Costa a Bristoli Egyetem Hittudományi Tanszékének tagjaként arra volt kíváncsi, hogyan lehetséges az, hogy „Az ISKCON a humanitárius, erkölcsi-etikai célokat előmozdító, de nem istenhívó közösségek és szervezetek tevékenységét is értékeli”, miközben a vaisnavizmus alaptétele, hogy „Az istentudatosság az etika és a helyes cselekvés előfeltétele.” A nyilatkozat D’Costa szerint „ellentmondani látszik ennek a hagyományelemnek, és ez a téma a jelenleginél alaposabb kifejtést igényel.”

Hans Ucko, az Egyházak Világtanácsának küldötte felhívta a figyelmet arra nézetre, amely szerint a vallásközi párbeszéd nem más, mint a 21. század kísérlete az egyetemes szeretet, a népek barátsága és a kozmikus tudatosság vallások feletti vallásának kiépítésére. „A keverék ugyan könnyen fogyasztható, csakúgy, mint a szirupos fagylalt, de ugyanolyan tartalmatlan is.” A legnagyobb kihívás e megközelítés szerint a vallásközi párbeszéd teológiai alapjának meghatározása. E teológiai alap kérdése foglalkoztatta legélénkebben válaszadóinkat.

Michael Ipgrave szerint a nyilatkozatban az alapot az orthodoxiában, a helyes hitben gyökerező orthopraxis [helyes gyakorlat] szolgáltatja. A párbeszéd felé mutató katolikus teológiai alapról szólva Felix Machado II. János Pál pápát idézte válaszában: „Amikor megnyitjuk magunkat a párbeszéd felé, egyúttal Isten felé is megnyílunk.” Gavin D’Costa a dokumentum belső logikáját módszeresen végig elemezve a nyilatkozat teológiai fundamentumát tartotta „az okmány legfontosabb részének, mert ez alapján lehet megítélni, hogy a dokumentum további részei mennyire állnak összhangban egymással”.

Az ISKCON nyilatkozata kimondja, hogy „Egyetlen vallás sem sajátíthatja ki az igazságot.” **Ulrich Dehn**, német protestáns teológus szerint jónéhány keresztény feljegyezhetné ezt a megállapítást a noteszébe. Ugyanakkor korábbi kellemetlen élményeire hivatkozva az ISKCON-t is arra buzdítja, hogy a vallások párbeszédéről szóló elméletét maradéktalanul ültesse át a gyakorlatba is.

Gavin D’Costa meglátása szerint „a tiszta istenszeretetet” és az általában vett „vallást” megkülönböztető vaisnava szemlélet lehetővé teszi azt, hogy egység jöjjön létre a saját, személyes Istenüket szolgáló emberek között, tekintet nélkül arra, hogy keresztények, zsidók, hinduk vagy muzulmánok.

Marcus Braybrooke anglikán lelkész, a Vallások Világkongresszusának társelnökét a különböző fejlődési szinteken álló háromféle hívó leírása ragadta meg

leginkább a nyilatkozatból: (1) a „fanatizmus és a kizárólagosság” tüneteit mutató éretlen hívő, (2) a „más vallás híveit inkább életvezetésük”, mintsem vallási hovatartozásuk alapján elismerő érett hívő, és (3) a mindenkit egyként Isten szolgájának tekintő fejlett hívő. A lelkész ugyanakkor hozzátette azt is, hogy „bár vannak a fejlődés harmadik szintjét képviselő kiváló vallási vezetők, a vallások általában, csakúgy, mint a vallásközi szervezetek, inkább a második szinten működnek.” „Legtöbbünknek szükségünk van arra, hogy legyen egy saját hitközösségünk, amely táplál bennünket és amelynek tevékenységéhez magunk is hozzájárulunk. Ugyanakkor éppen ilyen fontos, hogy nyugalmunkat megzavarják a harmadik szint képviselői, és figyelmeztessenek rá: »Isten azzal lép szeretetteljes kapcsolatba, akivel Neki tetszik.«”

A vallásközi dialógus során nézetütközésekre adhat okot a térítés kérdése. Ennek kapcsán **Jacqueline Tabick** rabbinő megemlítette, hogy a Haré Krisna mozgalom tevékenysége eleinte gyanakvást ébresztett a zsidó közösségben. Hozzátette, hogy igazi párbeszéd csak olyan résztvevők között lehetséges, akiknek a térítés nem szerepel a napirendjén, és akik biztosak a saját hitükben.

Az ortodox zsidó nézőpontot képviselő **Alan Unterman** szerint ellentmondás húzódik meg az ISKCON vallásközi nyilatkozatának térítést elítélő kitétele és az ISKCON hét célja között, mely utóbbi „meghatározó jelentőséget tulajdonít a missziós és térítő tevékenységnek.”

Fentebb már említettük, hogy az ISKCON vallásközi párbeszédrel kapcsolatos álláspontja nem zárszava a dialógusnak. **Kenneth Cracknell** mérőföldkönek számító tanulmányában arra emlékeztet, hogy ez már nem az első lépés az ISKCON vallásközi párbeszédének történelmében. Úgy véli, hogy a nyilatkozat vezérfonala „tükrözi az ISKCON energikus és erőteljes tevékenységét e területen.” Cracknell mind hittudományi szinten, mind mély, személyes élményeire alapozva kutatja a vaisnava–keresztény párbeszéd lehetőségeit „Nem lehetséges-e – teszi fel a kérdést – hogy éppen a *bhakti*-hagyomány képviselői a mi legjobb partnereink a keresztény–hindu párbeszédben? Keresztény szemszögből nem tekinthetjük-e gondvise-

Amikor megnyitjuk
magunkat a
párbeszéd felé,
egyúttal Isten felé is
megnyílunk.

lésszerűnek, hogy Sríla Prabhupáda olyan nagyszerűen prédikált a nyugatiaknak? Merész dolog lenne-e azt állítani, hogy Isten az odaadás, a *bhakti*-tradíció értelmezőinek új nemzedékét nevelte ki az ő tanításain keresztül? Vajon elképzelhetetlen, hogy ezt egyenesen kairosznak, fordulópontnak tekintsük a keresztény–hindu kapcsolatok zivataros évszázadai után?”

Isten azzal lép
szeretetteljes
kapcsolatba,
akivel Neki tetszik.

Függelék

Az ISKCON hét célja

1. Hogy módszeresen terjessze a lelki tudást a társadalomban, s az embereket a lelki életre nevelje azzal a szándékkal, hogy az élet értékeinek egyensúlyát visszaállítsák, s így a világra igazi egység és béke köszöntsön.
2. Hogy a Krisna-tudatot úgy terjesszék, ahogyan azt a *Bhagavad-gítá* és a *Srímad-Bhágavatam* kinyilvánítja.
3. Hogy a Közösség tagjait egyesítse és közelebb vigye Krisnához, a legfőbb lényhez, s ezzel a közösség tagjaiban és az emberiségben kifejlessze azt az eszmét, hogy minden lélek Isten (Krisna) minőségének a része.
4. Hogy mindenkinek tanítsa a *szankírtana* mozgalmat, hogy mindenkit bátorítson a *szankírtana* mozgalomra, Isten szent nevének közös éneklésére, ahogy azt az Úr Sri Csaitanja Maháprabhu kinyilvánította tanításaiban.
5. Hogy a tagok és az egész társadalom számára szent helyet emeljen az isteni kedvtelések színhelyén, Krisnának szentelve azt.
6. Hogy a tagokat közelebb hozza egymáshoz, hogy egy egyszerűbb és természetesebb életformát taníthassanak.
7. Hogy a fentebb említett célokat szem előtt tartva rendszeresen kiadványokat, folyóiratokat, könyveket és különféle írásokat adjon ki és terjesszen.

Jegyzetek

¹ Az ISKCON Sríla Prabhupáda által felállított hét célját lásd teljes egészében a függelékben.

² A *pranáma mantra* egyfajta dicsérő vagy magasztaló ima. Hagyomány, hogy egy lelki tanító-mester vagy szent ember követői kifejezetten mesterük dicséretére írt *pranáma mantrát* énekeljenek.

³ Ezzel kapcsolatban írja Sríla Prabhupáda: „Mindegy, hogy az ember a vallásos elvek mely rendszerét követi. Az egyetlen utasítás csupán az, hogy szigorúan kövesse azokat. (...) Nem számít, hogy valaki hindu, mohamedán vagy keresztény, követnie kell az adott vallásos elveket.” (*Srímad Bhágavatam* 5.26.15, magyarázat)

⁴ Az istenszeretetet így határozza meg a vaisnava hívek számára a *Srímad Bhágavatam* 1.2.6 verse: „Az emberiség legmagasabb rendű hivatása (*dharmája*) az, amely által az ember eljuthat a transzcendentális Úrnak végzett szeretetteljes odaadó szolgálattal. Ennek az odaadó szolgáltatásnak töretlennek kell lennie, valamint mentesnek minden indítéktól, hogy teljes elégedettséget nyújtson az önvalónak.” A *Bhakti-raszámrita szindhu* pedig ezt írja (1.1.11): „Amikor az elsőrendű odaadó szolgálat kifejlődik, a *bhaktának* mentesnek kell lennie minden anyagi vágytól, monista filozófián keresztül szerzett tudástól és gyümölcsöző tettől. Mindig kedvezően kell szolgálnia Krisnát, úgy, ahogy Krisna kívánja.”

⁵ Levél Rupanuga Dasának, 1968. június 3.

⁶ Ahhoz, hogy megértsük a vallásosság ilyen értelmű fejlődését egyéni és kollektív szinten, érdemes megismerni a vaisnava filozófiát a *karma*, *dzsnyána* és *bhakti* paradigmájának szempontjából. E látásmód alapjait mutatja be remekül „Religion and Religions” (Vallás és vallások) c. cikkében Ravindra Svarupa Dasa, az *ISKCON Communications Journal* 1993/1. számában.

⁷ Levél Tosana Krishna Dasának, 1970. június 23.

⁸ E pont megvilágítására Sríla Prabhupáda megjegyezte, hogy „Nincs különbség egy igaz keresztény és egy őszinte Krisna-hívő között.” Beszélgetés, Bombay, 1977. április 5.

⁹ A *Srímad Bhágavatam* 7.5.23–24 versei felsorolják a kilenc folyamatot: (1) hallani és (2) énekelni az Úr Visnu nevéről, formájáról, tulajdonságairól, kellékeiről és kedvteléseiről; (3) emlékezni rájuk; (4) szolgálni az Úr lótusz lábát; (5) felajánlásokat végezni az Úrnak tizenhatféle kellemőséggel; (6) imádkozni az Úrhoz; (7) a szolgájává válni; (8) a legjobb barátunknak tekinteni az Urat; (9) mindenünkkel meghódolni Neki (vagyis szolgálni Őt a testünkkel, az elménkkel és a szavainkkal).

¹⁰ Sríla Prabhupáda elmagyarázta, mit ért önmegvalósítás alatt. „A személyes megvalósítás nem azt jelenti, hogy az ember hiúságból, tudását fitogtatva arra törekszik, hogy felülmúlja az őt megelőző *ácsárját*. Szilárd hitének kell lennie az előző *ácsárjában*, s ezzel egyidőben olyan megvalósítással is rendelkeznie kell a témában, hogy adott körülmények között megfelelő módon tudja azt előadni.” (*Srímad Bhágavatam* 1.4.1. magyarázat)

Sríla Prabhupáda körvonalazta azt az alapvető tudást is, amellyel egy tanítónak rendelkeznie kell ahhoz, hogy üzenetét közvetíteni tudja. Mindenek előtt azt kell megérteni, hogy az Úr „a legfelsőbb élvező, hogy Ő mindennek a tulajdonosa, s hogy Ő mindenki legfőbb jóakarója és legjobb barátja”. (*Srímad Bhágavatam* 7.6.24. magyarázat)

Forrásmunkák

Cikkek az ISKCON Communications Journalból (ICJ):

ICJ 1.1, June 1993

‘Contemporary Theological Trends in the Hare Krishna Movement: A Theology of Religions’ by Dr Kim Knott

ICJ 1.2, December 1993

‘New Religious Movements and Interfaith Dialogue’ by Dr Gordon Melton
‘A League of Devotees: My Search for Universal Religion’ by Ranchor Dasa

ICJ 2.1, June 1994

‘ISKCON at the Crossroads?’ by Dr. Julius J. Lipner

ICJ 2.2, December 1994

‘Looking for the Dearest Friend’ by Ranchor Dasa

ICJ 3.2, December 1995

‘Christian and Jewish Responses to ISKCON: Dialogue or Diatribe?’ by John A. Saliba SJ

ICJ 4.1, June 1996

‘The Four Principles of Interfaith Dialogue and the Future of Religion’ by Kenneth Cracknell

‘Hinduism In Interreligious Dialogue’ by Daniel Acharuparambil, OCD

‘The Nature of the Self, A Vaisnava-Christian Conference’ Conference reports by Kenneth Cracknell, Keith Ward, and Ravindra Svarupa Dasa

ICJ 4.2, December 1996

‘The Hare Krishna Movement: An Illustration of the Interaction between NRM, Traditional Religion and Social Institutions’ by Aravind Sharma

‘Has ISKCON Anything to Offer Christianity Theologically?’ by Kenneth Rose

‘Dialogue with ISKCON: A Roman Catholic Perspective’ by John A. Saliba, SJ

‘The Destiny of the Soul, A Vaisnava-Christian Conference’ Conference reports by Francis X. Clooney, SJ, Klaus Klostermaier, and Tamal Krishna Goswami

ICJ 6.1, June 1998

‘Religion, Community and Conflict’ Conference report by Maurice Ryan

‘The Everlasting Soul, A Vaisnava-Christian Conference’ Conference report by Judson Trapnell

ICJ 7.1, June 1999

‘ISKCON in Relation to People of Faith in God’ by Saunaka Rishi Dasa

ICJ 7.2, December 1999

'Responses to ISKCON in Relation to People of Faith in God' by John Borelli, Marcus Braybrooke, Gavin D'Costa, Michael Igrave, Felix Machado, Brian Pearce, Jacqueline Tabick, and Alan Unterman

ICJ 8.1, June 2000

'Responses to ISKCON in Relation to People of Faith in God' by John Borelli, Marcus Braybrooke, and Gavin D'Costa

'ISKCON and Interfaith Dialogue' by Kenneth Cracknell

ICJ 8.2, March 2001

'A Comparative Look at the Issue of Authority' by Thomas J. Hopkins

ICJ 9.1, September 2001

'Fourth Annual Vaisnava-Christian Conference' Conference report by Gerald T. Carney

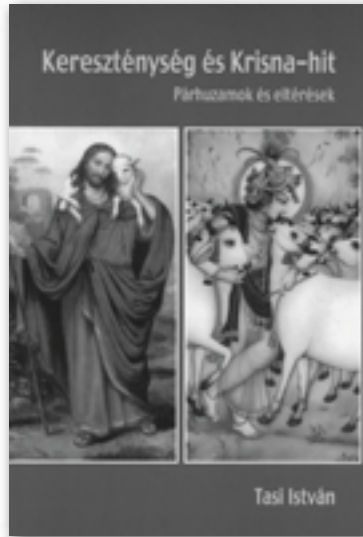
További hasznos publikációk:

- A. C. Bhaktivedanta Swami Prabhupada: *A Bhagavad-gítá úgy, ahogy van*. Bhaktivedanta Book Trust, 1993.
- A. C. Bhaktivedanta Swami Prabhupada: *Light of the Bhagavatam*. Bhaktivedanta Book Trust, Los Angeles, 1984.
- A. C. Bhaktivedanta Swami Prabhupada: *A tanítások nektárja*. Bhaktivedanta Book Trust, 1990.
- A. C. Bhaktivedanta Swami Prabhupada: *Sri Caitanya-caritamrta*. Bhaktivedanta Book Trust, 1996.
- A. C. Bhaktivedanta Swami Prabhupada: *Srimad-Bhagavatam*. Bhaktivedanta Book Trust, 1993–1995.
- Cracknell, K.: *Justice, Courtesy and Love: Theologians and Missionaries Encountering World Religions, 1846-1914*. Epworth Press, London, 1995.
- Cracknell, K.: *Towards a New Relationship: Christians and People of Other Faiths*. Epworth Press, Westminster, 1986.
- Devanandan, Paul D. *Preparation for Dialogue*. CISRS, Bangalore, 1964.
- Eck, D. L. *Encountering God: A Spiritual Journey from Bozeman to Banaras*. Beacon Press, Boston, 1993.
- Gelberg, Steven J. (Subhananda Dasa): Krishna and Christ: ISKCON's Encounter with Christianity in North America. In: *Hindu-Christian Dialogue: Perspectives and Encounters*. Ed. Coward, H. Maryknoll, Orbis Books, NY, 1989.
- Gelberg, Steven J. (Subhananda Dasa): Krishna Consciousness and Other Faiths. In: *ISKCON Review*, Vol. 4, 1986.
- Hick, J.: *God Has Many Names: Britain's New Religious Pluralism*. Macmillan, London, 1980.
- Klostermaier, K. K. and Fonseca, A.: *Hindu and Christian in Vrindaban*. Student Christian Movement Press, London, 1969.
- Knitter, P. F.: *Jesus and the Other Names: Christian Mission and Global Responsibility*. Oneworld, Oxford, 1997.

- Küng, H. and Bowden, J.: *A Global Ethic for Global Politics and Economics*. SCM Press, London, 1997.
- Küng, H.: *Christianity and the World Religions: Paths of Dialogue with Islam, Hinduism, and Buddhism*. Collins, London, 1987.
- Nostra Aetate: The Relation of the Church to Non-Christian Religions. Proclaimed By His Holiness Pope Paul VI. 28 October 1965.
<www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_decl_19651028_nostra-aetate_en.html>
- Panikkar, R.: *The Trinity and the Religious Experience of Man: Icon-Person-Mystery*. Orbis Books, Maryknoll, NY, 1973.
- Panikkar, R.: *The Unknown Christ of Hinduism: Towards an Ecumenical Christophany*. Darton Longman & Todd, London, 1981.
- Ravindra Svarupa Dasa: „Religion and Religions”. In: *ISKCON Communications Journal*, Vol. 1. June 1993.
- Robinson, J. A. T. *Truth is Two-Eyed*. SCM Press, London, 1979.
- Samartha, S. J. and World Council of Churches: *Faith in the Midst of Faiths: Reflections on Dialogue in Community*. World Council of Churches, Geneva, 1977.
- Smith, W. C.: *The Faith of Other Men*. New American Library, New York, 1963.
- Smith, W. C.: *Towards a World Theology: Faith and the Comparative History of Religion*. Macmillan, London, 1981.
- Tasi István: *Kereszténység és Krisna-hit. Párhuzamok és eltérések*. Lál Kiadó, Somogyvámos, 2003.
- Thakur, Bhaktivinoda: *Sri Caitanya-siksamritam*. Sri Gaudiya Math, Madras, India, 1983.
Vaisnava énekeskönyv. Lál Kiadó, Somogyvámos, 2002.
- Ward, K.: *Images of Eternity: Concepts of God in Five Religious Traditions*. Darton Longman and Todd, London, 1987.
- Whaling, F.: *Christian Theology and World Religions: A Global Approach*. Marshall Pickering, Basingstoke, 1986.
- World Council of Churches: *Guidelines on Dialogue with People of Living Faiths and Ideologies*. World Council of Churches, Geneva, 1979

Kereszténység és Krisna-hit

Párhuzamok és eltérések

Megrendelhető:
Lál Kiadó
8699 Somogyvámos, Fő u. 38.
(85) 340-130

www.krisna.hu/parbeszed

